

Luulot pois

OPETUSKOKONAISUUS ALKOHOLINKÄYTÖN JA RISKIKÄYTTÄYTYMISEN EHKÄISEMISEKSI

(3h +vanhempainilta)

Käsissäsi oleva opetuskokonaisuus on uusi, innovatiivinen, tehokas ja kouluille maksuton keino vaikuttaa nuorten alkoholinkäyttöön ja muuhun riskikäyttäytymiseen. Kokonaisuus on samalla myös ryhmäyttävä, joten se soveltuu erinomaisesti seitsemännen luokan syksyllä toteutettavaksi.

Opetuskokonaisuuden tavoitteena on

- nostaa alkoholinkäytön aloitusikää vähentämällä nuorten harhakäsityksiä muiden nuorten alkoholin käytöstä (luuloa, että muut juovat enemmän kuin minä)
- vähentää muuta riskikäyttäytymistä (esim. tupakointi, huumeet, ilkivalta)
- kehittää uuden luokan ryhmäytötaitoja
- vahvistaa koulun ja vanhempien yhteistyötä

Miksi nuorten alkoholinkäyttöä on tärkeä ehkäistä?

- Alkoholi vaikuttaa merkittäväällä tavalla lapsen ja nuoren aivojen kehitykseen
- Mitä aikaisemmin alkoholikokeilut alkavat, sitä useammin ja suurempina kertakäyttöinä nuori käyttää alkoholia aikuisena
- Pitkittäistutkimuksessa jokainen alkoholia viikoittain tai humalatilaan johtavana 14 ikävuoteen mennessä kuului ongelmakäyttäjiin 36–42-vuotiaana
- Alkoholinkäytön yhteys aggressiivisuuteen ja rikollisuuteen on vahva.

(Pulkkinen&Pitkänen (2002) ”Nuorten alkoholinkäyttö aikuisiän alkoholiongelmien ennustajana”; Tiimi 5/2002 <http://www.a-klinikka.fi/tiimi/arkisto/2002/502/lapsaik.htm>)

NUORTEN AKATEMIA

Opetuskokonaisuuden tausta

Opetuskokonaisuus perustuu Tanskassa toteutettuun Ringsted-hankkeeseen, jossa pyrittiin vaikuttamaan nuorten riskikäyttäytymiseen. Menetelmä pohjautuu huomioon, jonka mukaan lapsilla ja nuorilla on harhakäsityksiä muiden nuorten riskikäyttäytymisestä. (Balvig, Holmberg, Sørensen 2005.)

Ringsted-tutkijoiden mukaan tavalliset valistustoimet, jotka painottuvat korostamaan riskikäyttäytymisen vaaroja ja riskejä, eivät ole tehokkaita riskikäyttäytymisen vähentämisessä.

Hankkeen tavoitteena oli puuttua kouluikäisten nuorten liioiteltuihin käsityksiin toisten nuorten riskikäyttäytymisen määrästä ja tutkia, väheneekö itse riskikäyttäytyminen samalla kun siihen liittyviä harhakäsityksiä puretaan.

Lapset ja nuoret uskovat, että riskikäyttäytyminen on heidän vertaisryhmässään yleisempää kuin se todellisuudessa on. Mitä kauempana omasta elinympäristöstä vertaisryhmä sijaitsee, sitä yleisempää riskikäyttäytymisen oletetaan olevan. Tämän lisäksi lapset ja nuoret näkevät usein riskikäyttäytymisen positiivisena: se luo muun muassa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja tuottaa välitöntä hyötyä. Riskikäyttäytymisen eri muodot, kuten tupakointi, alkoholin käyttö ja ilkeävalta, korreloivat keskenään.

Harhakäsitykset ruokkivat riskikäyttäytymistä, ja nuoret alkavat käyttäytyä samoin kuin he luulevat muidenkin käyttäytyvän, vaikka käytös olisi heidän omien ajatustensa vastaista. Riskikäyttäytymiseen liittyvän harhakäsityksen laajuudesta tulee itseään toteuttava kehä: alttius riskikäyttäytymiseen nousee, koska sen ajatellaan olevan sosiaalisten normien mukaista.

Tutkimuksessa todettiin, että riskikäyttäytymistä pystyttiin vähentämään samalla kun siihen liittyviä sosiaalisia harhakäsityksiä purettiin nuorten kanssa. Kohdistamalla interventio yhdenlaiseen riskikäyttäytymiseen pystyttiin vaikuttamaan myös muihin riskikäyttäytymisen muotoihin. Tanskan Ringsted-hanke voitti Euroopan rikosentorjuntapalkinnon (2006) hankkeen innovatiivisuuden ja tuloksellisuuden takia.

Kokonaisuudessaan harhakäsitykset riskikäyttäytymisen suhteen vähentyivät kokeiluluokissa 44 prosenttia kontrolliryhmään verrattuna. Erityisesti alkoholin juomiseen liittyvät harhakäsitykset vähentyivät. Myös itse ilmoitettu riskikäyttäytyminen vähentyi kokeiluluokissa. Alkoholin käyttö vähentyi 39 prosenttia. Rikollisuus puolittui. Osana arviointia Ringsted-tutkijat haastattelivat interventioluokkien opettajia, jotka totesivat esimerkiksi oppilaiden käytöksen rauhoittuneen.

Rikksentorjuntaneuvosto on tuonut Tanskalaisen tutkimuksen pohjalta kootun opetusmateriaalin Suomeen. Opetuskokonaisuus on pilotoitu Järvenpäässä ja se on muokattu Suomen kouluihin soveltuvaksi Järvenpään opettajien sekä Nuorten Akatemian kanssa.

Opetuskokonaisuudesta

Opetuskokonaisuus (3 tuntia + vanhempainilta 1 h) on tarkoitettu toteutettavaksi esimerkiksi luokanvalvojan tunneilla tai teemapäivänä. Mitään osaa ei tule jättää pois, jotta interventio olisi tehokas. Opetuskokonaisuus perustuu oppilaiden harhakäsitysten ja todellisuuden väliseen vertailuun. Vertailuluvut ovat peräisin kouluterveyskyselystä.

HUOM! Sosiaalista harhakäsitys-käsitettä ei saa kertoa oppilaille eikä heidän vanhemmilleen ennen opetuskokonaisuuden toteuttamista. Oppilaille ei tule myöskään kertoa opetuksen tavoitteista. Opettaja voi kertoa, että tunneilla tullaan työskentelemään alkoholiteemaan liittyen.

Työskentely tulisi järjestää mahdollisimman pian kouluvuoden alettua. Opetuskokonaisuus on ryhmäyttävä ja vanhemmille suunnattu osuus (1h) soveltuu erinomaisesti osaksi ensimmäistä seiskaluokkien vanhempainiltaa.

Opetuskokonaisuus koostuu ryhmätöistä ja keskusteluista. Oppilaiden tulisi tuntee prosenttilaskut ja käsite "keskiarvo". Työskentelyn kuluessa on tärkeä kiinnittää huomiota siihen, että oppilaat ymmärtävät käytettävät abstraktit käsitteet.

Luokanvalvojan tuntien lisäksi opetuskokonaisuus soveltuu esimerkiksi terveystiedon opetukseen. Opetuskokonaisuus voidaan myös toteuttaa yhteistyössä oppiainerajat ylittäen. Työskentely voi motivoida oppilaita prosenttilaskujen, diagrammien ja keskiarvon opiskeluun matematiikan tunneilla.

Vanhempien mukaan ottaminen on oleellinen osa intervention vaikuttavuutta. Valmiit materiaalit vanhempainiltaa varten on koottu osaksi opetuskokonaisuutta.

On tärkeää, että opettajalla on opetuskokonaisuudessa ohjaava rooli. Opettajan tehtävä on huolehtia, että jokainen oppilas saa kertoa rauhassa oman näkökulmansa asiaan sekä kuunnella muiden ajatuksia. Keskeisellä sijalla tunneilla on sosiaalinen harhakäsitys-käsite, ei itse riskikäyttäytyminen, kuten alkoholin käyttö tai alkoholin haitallisuus.

Lisätietoja: kaisa.pietila@nuortenakatemia.fi, 020 7552675

SISÄLLYSLUETTELO

Opetuskokonaisuus	Sivu
Alkusanat	1
Sisällysluettelo	3
Opetuskokonaisuus	4
Ennen oppitunteja	5
1. oppitunti	6
2. oppitunti	7
3. oppitunti	8
Luokan vanhempainilta	9

Liitteet

1. Kyselylomake
2. Kyselylomake (Helsinkiäisille kouluille)
- 3..Alkoholiraportti (Kalvo 1)
4. Alkoholiraportti (Helsinkiäisille kouluille) (Kalvo1)
5. (a-c)Taulukot a-c
6. Kuva harhakäsityksistä (kalvo 2
7. Luokan sopimus (Kalvo 3)

Vanhempainilta -liitteet

8. Kuva "Kuulostaako tutulta" kalvo 4
9. Sosiaalinen harkakäsitys/ Opetuskokonaisuuden tavoitteet (Kalvo 5)
10. Pienryhmätyöskentely (liite 8/kalvo6)
11. Sarjakuva: "Kun ne juovat kuitenkin" (kalvo7)
12. Miksi nuorten alkoholinkäyttöä on tärkeä ehkäistä?
(kalvo 8)
13. Vertailuluvut alkoholiraporttiin (liite 11)

Opetussuunnitelma

Oppitunnit (3 X 45 min)

1-2 viikkoa ennen oppitunteja oppilaat täyttävät kyselylomakkeen (liite 1)

kokeenomaisessa tilanteessa. Lomakkeen täyttäminen vie aikaa noin 5 minuuttia.

Kyselyn pohjalta opettaja laatii luokan alkoholiraportin (liite 3)

Huom. Helsinkiläisille oma lomake ja raportti (liitteet 2 ja 4)

1. Oppitunti: luokan alkoholiraportin esittely ja ryhmätyö, jossa oppilaat vertailevat eroja omien käsitysten ja todellisuuden välillä

2. Oppitunti: kuinka harhakäsitykset syntyvät ja miten niiden syntymistä voidaan ehkäistä

3. Oppitunti: luokan sopimuksen laatiminen

Vanhempainilta (1h)

Järjestetään joko luokittain tai kaikkien koulun seitsemäsluokkalaisten vanhempien yhteisenä tilaisuutena. Materiaalit liitteenä.

Tuntien aikana tarvitaan:

- liitteinä olevat materiaalit kopioina jokaiselle neljän hengen ryhmälle
- A4-paperia
- kartonkia (A 2) jolle ryhmätyöt liimataan
- liimaa
- värikyniä

Tärkeää: Oppilaille ei tule kertoa opetuksen tavoitteista eikä harhakäsitys-termistä ennen teematunteja. Opettaja voi mainita, että tunneilla tullaan työskentelemään alkoholiteemaan liittyen.

1. Oppitunti

Raportin esittely ja ryhmätyö, jossa oppilaat vertailevat käsitystensä ja tosiasioiden eroja

Tarvikkeet:

- alkoholiraportti (liite 3 / kalvo 1) (Hki liite 4)
- taulukot (liite 3a-c), taulukot voi myös piirtää käsin
- värikyniä
- kartonkia
- kuva harhakäsityksiä -kalvo (liite 6/ kalvo 2)

Raportin esittely (10min)

Tavoite: Sosiaaliseen harhakäsitykseen tutustuminen alkoholiraportin tulosten kautta

Mitä tehdään:

Opettaja esittelee alkoholiraportin luokalle, mutta ei ota kantaa raportin sisältöön.

Raportin luvut käydään läpi kohta kohdalta. Työskentelyn onnistuminen perustuu oppilaiden käsitysten ja todellisuuden välisten erojen yllättävyyteen.

Oppilaat jaetaan mahdollisimman heterogeenisiin 4 hengen ryhmiin. Ei kaveriporukoita samaan ryhmään.

A Ryhmätyö, jossa oppilaat vertailevat käsitystensä ja tosiasioiden välisiä eroja. (20 min)

Tavoite: Oppilaat ymmärtävät mitä eroja heidän ajatuksiensa ja todellisuuden välillä on.

Huom. Helsinkiläiskouluilla vertailukaupunkina Turku

Mitä tehdään:

- Oppilasryhmille jaetaan kopio luokan alkoholiraportista (liite 3, Hki liite 4) sekä diagrammipohjat (liitteet 5 a: oma luokka, b: oman paikkakunnan 9. luokka ja c: Helsingin tai Turun 9. luokka).
- Ryhmissä oppilaat käyvät läpi raportin tiedot kohta kohdalta. Jokaista raportin kohtaa varten on oma diagramminsa. Oppilaat värittävät %-lukuja vastaavan määrän kustakin diagrammista.
- Taulukot liimataan kartongille ja niiden viereen kirjoitetaan, mitä ne kuvaavat.
- Oppilaat pohtivat pienryhmissä, mitä diagrammit kuvaavat ja mitä niiden perusteella voidaan kertoa?
- Lopuksi tehtävä käydään läpi koko luokan kanssa. Opettaja kannustaa oppilaita keskusteluun ja perusteltujen mielipiteiden vaihtoon. On tärkeä, että kaikilla on mahdollisuus ilmaista ajatuksensa ja tulla kuulluksi.

B Yhteenveto (10 min)

Tavoite: Oppilaat ymmärtävät sosiaalinen harhakäsitys -käsitteen.

Mitä tehdään:

Opettaja vetää edellisen ryhmätyön tulokset yhteen ja kertoo, että kyseessä on ilmiö nimeltä sosiaalinen harhakäsitys. Tämä tarkoittaa, että ihmiset kuvittelevat toisten tekevän jotakin asiaa enemmän kuin he todellisuudessa tekevät.

Opettaja näyttää kalvon 2 (liite 6) ja kysyy oppilailta:

- Onko kuvassa sellaisia asioita, joista ihmisillä on harhakäsityksiä?
- Mistä muista asioista nuorilla tai ihmisillä yleensä voi olla harhakäsityksiä?

(Muita asioita mm.: kotiintuloajat, seksikäyttäytyminen, rahankäyttö, ilkivalta, ikärajat)

Opettaja kertoo, että seuraavalla tunnilla pohditaan yhdessä, mistä harhakäsitykset johtuvat ja miten niiden syntyä voidaan estää.

2. Oppitunti

Kuinka harhakäsitykset syntyvät ja miten niiden syntymistä voidaan ehkäistä.

Tarvikkeet: Paperia (A4) ja Kyniä

Tunnin aluksi palautetaan mieleen edellisen tunnin aikana tehdyt ryhmätyöt sekä keskustelut sosiaalisesta harhasta ja siitä mihin elämän osa-alueisiin sosiaalinen harha voi vaikuttaa.

A Ryhmätyö, jossa oppilaat pohtivat harhakäsitysten syntyä (20 min)

Tavoite: Oppilaat ymmärtävät, miten harhakäsitykset syntyvät.

Mitä tehdään:

Oppilasryhmille (samat kuin edellisellä tunnilla) jaetaan paperit. Oppilaat keskusteleval harhakäsitysten syntymisen syistä ja kirjoittavat paperille vähintään viisi asiaa seuraavien kysymysten avulla:

- Mistä johtuu, että oppilaat luulevat, että muut käyttävät enemmän alkoholia kuin he itse?
- Mistä johtuu, että oppilaat luulevat, että muut käyttävät enemmän alkoholia kuin todellisuudessa tapahtuu?

Jos tehtävä tuntuu vaikealta, opettaja voi esittää johdattelevia kysymyksiä kuten: Kertovatko muut käyttävänsä alkoholia? Millaisia tarinat ovat? Ovatko tarinat totuudenmukaisia?

Lopuksi tehtävä käydään läpi koko luokan kanssa. On tärkeä, että kaikilla on mahdollisuus ilmaista ajatuksensa. Kaikki ajatukset kirjoitetaan ylös koko luokan nähtäville niin, että niitä voidaan hyödyntää seuraavissa ryhmätöissä. Jos ryhmät esittävät samankaltaisia ajatuksia, kirjoitetaan asia vain yhteen kertaan. Opettaja varmistaa, että kaikki ovat ymmärtäneet toistensa ehdotukset ja lauseet saavat sellaisen muodon, että kaikki ymmärtävät ne. Oikeita tai väärä vastauksia tehtävään ei ole.

Tähän kohtaan nuoret ovat esittäneet mm. seuraavia ajatuksia: "nähdään muiden juovan ja olevan humalassa; nähdään muiden juovan ja ajatellaan; että se on hienoa; televisio ja lehdet – nähdään ja luetaan alkoholin käytöstä; liioitellut jutut; sisarusten ja kavereiden vaikutus".

B Ryhmätyö, jossa oppilaat pohtivat harhakäsitysten ehkäisemistä (20 min)

Tavoite: Oppilaat pohtivat tapoja ehkäistä sosiaalisten harhakäsitysten syntyä.
(Ryhmätyössä ei pohdita sitä, kuinka alkoholinkäyttöä voidaan ehkäistä.)

Mitä tehdään:

Oppilasryhmille jaetaan paperit. Oppilaat keskusteleval harhakäsitysten ehkäisemisestä (vähintään viisi asiaa) seuraavan kysymyksen avulla:

- Kuinka harhakäsitysten muodostumista voidaan ehkäistä?

Edellisen ryhmätyön aikana pohdittuja syitä sosiaalisen harhan synnylle hyödynnetään kysymykseen vastatessa. Ryhmä kirjoittaa ajatuksensa paperille. Paperi otsikoidaan Harhakäsitysten ehkäiseminen.

Oppilaat voivat kokea tehtävän hankalaksi, koska kysymys käsittelee abstraktia asiaa. Tarkoituksena on keskustella nimenomaan harhakäsitysten ehkäisemistä. Opettaja johdattelee keskustelua oikeille raiteille.

Lopuksi tehtävä käydään läpi koko luokan kanssa. (sama kuin edellisessä ryhmätyössä)

Tähän kohtaan nuoret ovat esittäneet mm. seuraavia ajatuksia: "ei tulisi kehuskella; ei pitäisi uskoa kaikkea mitä muut kertovat; kyseenalaistetaan asioita, joita esim. tv:ssä nähdään; ei keksi juttuja itse; perehtyy asiaan tarkemmin; jos tietää jostakin asiasta totuuden, kertoo sen muille; ajattelemalla, että muut on niin kuin itse".

3. Oppitunti

Konkreettiset toimenpiteet alkoholinkäytön ehkäisemiseksi ja luokan sopimus

Tarvikkeet:

- Paperia (A4)
- Kyniä
- Sopimus pohja (liite 5 / kalvo 3)
- Tunnin aluksi palautetaan mieleen edellisen tunnin aikana tehdyt ryhmätyöt.

A Ryhmätyö, jossa oppilaat suunnittelevat toimenpiteitä, joita oma luokka voi tehdä alkoholinkäytön ehkäisemiseksi (15min)

Tavoite:

Oppilaat suunnittelevat konkreettisia toimenpiteitä alkoholinkäytön ehkäisemiseksi luokallaan ja laativat luokan sopimuksen.

Mitä tehdään:

Oppilasryhmät (samat kuin aiemmin) suunnittelevat konkreettisia toimenpiteitä alkoholinkäytön ehkäisemiseksi. Edellisen ryhmätyön aikana esiin nousseita tapoja ehkäistä sosiaalisten harhakäsitysten syntyä hyödynnetään työskentelyssä. Oppilaat kirjoittavat ajatuksensa ylös. Ryhmätyön pohjalta laaditaan koko luokan sopimus.

Tähän kohtaan nuoret ovat esittäneet mm. seuraavia ajatuksia: "emme kehu, että olemme juoneet alkoholia, koska emme ole tehneet niin; emme painosta muita juomaan; kerromme, että muutkaan ikäisemme eivät juo alkoholia"

B Luokan sopimuksen laadinta (15 min)

Tavoite: Oppilaat laativat sopimuksen, jonka avulla oppilaat pyrkivät olemaan käyttämättä alkoholia.

Mitä tehdään:

Edellisen ryhmätyön pohjalta valitaan koko luokan tärkeäksi näkemät toimenpiteet alkoholinkäytön ehkäisemiseksi, joiden pohjalta laaditaan koko luokan sopimus (liite 7 / kalvo 3). Päätökseen ei saa päätyä äänestämällä, vaan perustelemalla ja keskustelemalla. Lisäksi oppilaat laativat henkilökohtaiset sopimukset.

Tärkeintä on, että luokan sopimus saa sellaisen muodon, että oppilaat ovat siitä ylpeitä ja tuntevat sen omakseen. Sopimuksen pohjana voi käyttää liitteenä olevaa sopimusmallia.

Kaikki oppilaat allekirjoittavat luokan sopimuksen. Kopio sopimuksesta ripustetaan myös luokan seinälle. Jokainen oppilas saa oman kopion luokan sopimuksesta.

Henkilökohtaiseen sopimukseen jokainen oppilas voi lisätä jonkin itselleen tärkeän kohdan, joka ei tullut luokan sopimukseen. Henkilökohtainen sopimus viedään kotiin ja kehoitetaan nuoria esittelemään sopimus vanhemmille.

C Työskentelyn päättäminen (10 min)

Tavoite:

Päätetään työskentely ja kerätään kommentit työskentelystä.

Mitä tehdään:

- Opettaja kertoo oppilaille, että yhteinen työskentely sosiaalisen harhakäsityksen parissa on nyt saatu päätökseen.
- Opettaja kysyy oppilailta: Miltä työskentely tuntui? Mitä opitte? Miten vaikuttaa käyttäytymiseen?
- Opettaja kertoo oppilaille, että työskentelyä jatketaan vanhempien kanssa

(Tässä kohtaa voidaan sopia, ketkä luokan oppilaista esittelevät alkoholiraportin ja sopimuksen vanhempainillassa)

Vanhempainilta (kesto 1h)

Opetuskokonaisuuden vaikuttavuuden kannalta on tärkeää ottaa vanhemmat mukaan työskentelyyn. Suosittelemme, että oppilaat ovat mukana vanhempainillassa ja esittelevät ryhmätöiden tuotokset vanhemmille.

Vanhempainilta voidaan toteuttaa luokkakohtaisesti tai kaikille seiskaluokille, jolloin aikataulu luultavasti venyy.

Tavoitteet

- kertoa vanhemmille, miten sosiaaliset harhakäsitykset vaikuttavat käyttäytymiseemme
- antaa vanhemmille valmiuksia ja keinoja rajojen asettamiseen
- välittää tuoreinta tietoa alkoholin vaikutuksista nuoriin
-

Tarvikkeet

Liitteet: 8-13. Voidaan käyttää powerpoint tai piirtoheitinkalvoina.

Ennen vanhempainiltaa

Vanhempia on tärkeä informoida vanhempainillan sisällöstä, paljastamatta sosiaalisen harhakäsityksen-teoriaa. Kutsussa voi lukea esim:

”Luokassamme/koulussamme on toteutettu uusi innovatiivinen opetuskokonaisuus, jonka tavoitteena on alkoholinkäytön aloitussiän nostaminen. Keskeinen osa opetuskokonaisuutta on, että vanhemmat osallistuvat sen toteuttamiseen. Siksi on tärkeä että perheestänne saapuu vähintään yksi aikuinen vanhempainiltaan.”

1. Tervetulosanat ja lyhyt johdanto aiheeseen (5 min):

- Näytetään sarjakuva: ”Kuulostaako tutulta?” (liite 8/ kalvo 4)
- Kysytään vanhemmilta: ”Millaisesta ilmiöstä on heidän mielestään kyse?”

2. Sosiaaliset harhakäsitykset ja Ringsted-hanke (15 min)

- Avataan sosiaalisen harhan käsite (liite 9/ kalvo 5)
- Kerrotaan interventtiosta ja sen tavoitteista (liite 9 / kalvo 5)
- Luokan alkoholiraportin esittely (oppilaat)
- Kysymys vanhemmille: ”mitä ajatuksia herättää?”

3. Pienryhmätyöskentely : ”Kaikki muutkin tekee niin – vai tekeekö?” (pienryhmissä, 15 min)

Vanhemmille näytetään kalvo 6 (liite 10 / kalvo 6), jonka jälkeen he pohtivat pienryhmissä (3-5 hlöä), miten vanhemmat voivat toimia kalvolla esitetyissä tilanteissa.

- Maria (14v) kertoo, ettei tarvitse kotiintuloaikoja, koska kenelläkään muulla ei ole
- Ville (13 v) kysyy, voiko hän mennä Antin juhliin lauantaina, koska kaikki muutkin saavat mennä?

Purku yhdessä 5 min

4. ”Kun ne juovat kuitenkin?” (15 min)

Näytetään sarjakuva ”Kun ne juovat kuitenkin” (Liite 11 / Kalvo 7) Keskustellaan:

- Mitä ajatuksia sarjakuva herättää?
- miten vanhemmat vaikuttavat/voivat vaikuttaa nuorten alkoholin käyttöön ?
positiivisesti/negatiivisesti
- Miksi alkoholi on nuorille erityisen vaarallista?
- Käydään läpi kalvo 8 Miksi nuorelle ei saa tarjota alkoholia? (Liite 12 / Kalvo 8)

5. Luokan sopimus. (10min)

Käydään läpi oppilaiden laatima sopimus ja keskustellaan, miten vanhemmat voivat auttaa sopimuksen pitämisessä.

Lisäksi voidaan keskustella paikallisista tahoista, joihin ongelmatilanteissa voidaan ottaa yhteyttä sekä koulun omista säännöistä alkoholinkäyttöön tai muihin päihteisiin liittyen.

**Ei nimeä lomakkeeseen
Luottamuksellinen**

Kuinka usein juot alkoholia?

Valitse kohta joka kuvaa omaa alkoholinkäyttöäsi parhaiten.

- A. ☐ En ole koskaan juonut alkoholia
- B. ☐ Olen maistanut kerran tai pari
- C. ☐ Olen juonut alkoholia useamman kerran, mutta en ole ollut tosi humalassa
- D. ☐ Olen ollut tosi humalassa joitakin kertoja
- E. ☐ Juon itseni tosi humalaan asti ainakin kerran kuukaudessa

Käsityksiäni muiden alkoholin käytöstä (käytä tasalukua)

1. Kuinka monen luokkalaisesi arvelet juovan itsensä tosi humalaan asti ainakin kerran kuukaudessa? _____ oppilaan
2. Jos yhdellä paikkakuntasi 9. luokalla on 20 oppilasta, kuinka monen heistä arvelet juovan itsensä tosi humalaan asti ainakin kerran kuukaudessa? _____ oppilaan
3. Jos yhdellä Helsingin 9. luokalla on 20 oppilasta, kuinka monen heistä arvelet juovan itsensä tosi humalaan asti ainakin kerran kuukaudessa? _____ oppilaan

Ei nimeä lomakkeeseen
Luottamuksellinen

Kuinka usein juot alkoholia?

Valitse kohta joka kuvaa omaa alkoholinkäyttöäsi parhaiten.

- F. ☐ En ole koskaan juonut alkoholia
- G. ☐ Olen maistanut kerran tai pari
- H. ☐ Olen juonut alkoholia useamman kerran, mutta en ole ollut tosi humalassa
- I. ☐ Olen ollut tosi humalassa joitakin kertoja
- J. ☐ Juon itseni tosi humalaan asti ainakin kerran kuukaudessa

Käsityksiäni muiden alkoholin käytöstä (käytä tasalukua)

4. Kuinka monen luokkalaisesi arvelet juovan itsensä tosi humalaan asti ainakin kerran kuukaudessa? _____ oppilaan
5. Jos yhdellä paikkakuntasi 9. luokalla on 20 oppilasta, kuinka monen heistä arvelet juovan itsensä tosi humalaan asti ainakin kerran kuukaudessa? _____ oppilaan
6. Jos yhdellä Turun 9. luokalla on 20 oppilasta, kuinka monen heistä arvelet juovan itsensä tosi humalaan asti ainakin kerran kuukaudessa? _____ oppilaan

ALKOHOLIRAPORTTI

_____ koulu, 7. luokka.

Oppilaita luokalla yhteensä ____

Luokan oppilaiden ajatuksia (prosentteina %) muiden alkoholinkäytöstä sekä todellinen tilanne kouluterveyskyselyn mukaan:

Oma luokka

Oma paikkakunnan 9. luokkalaiset

Helsingin 9. luokkalaiset

Luokkamme oppilaat arvelivat	Näin on todellisuudessa
	23%

ALKOHOLIRAPORTTI

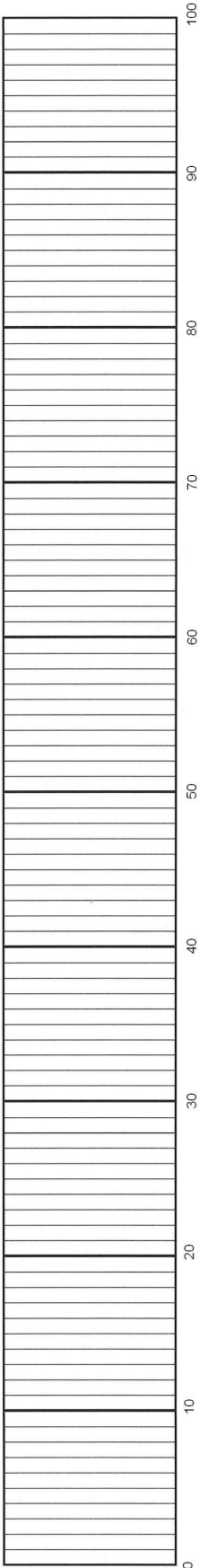
_____ koulu, 7. luokka.

Oppilaita luokalla yhteensä ____

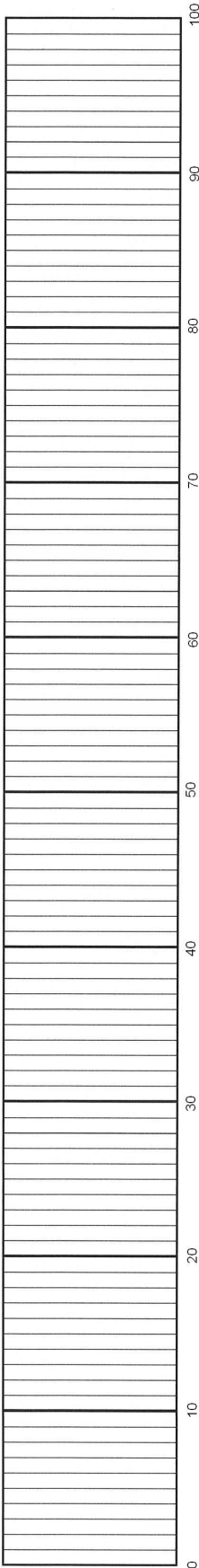
Luokan oppilaiden ajatuksia (prosentteina %) muiden alkoholinkäytöstä sekä todellinen tilanne kouluterveyskyselyn mukaan:

	Luokkamme oppilaat arvelivat	Näin on todellisuudessa
Oma luokka		
Oma paikkakunnan 9. luokkalaiset		23%
Turun 9. luokkalaiset		18%

Näin me arvelemme

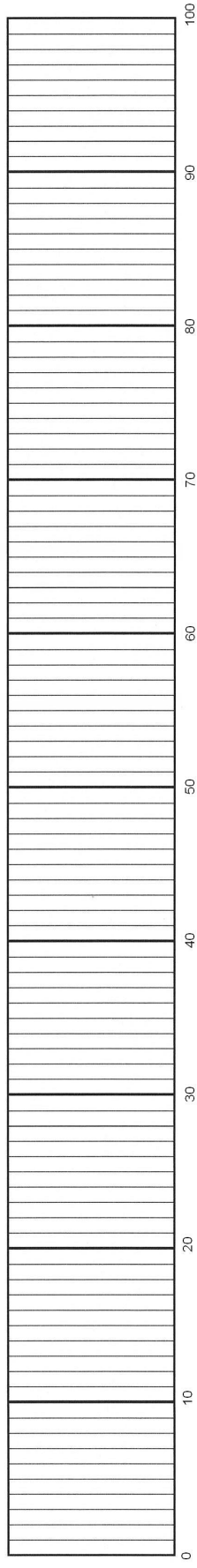
Näin on todellisuudessa

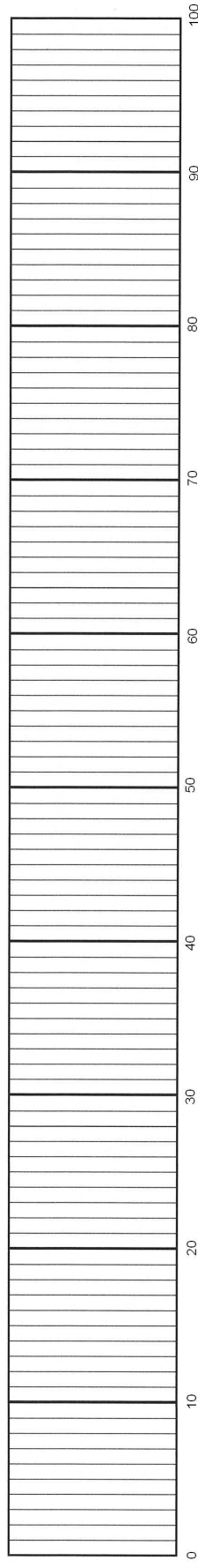
LIITE 5b

Oma paikkakunnan 9. luokka

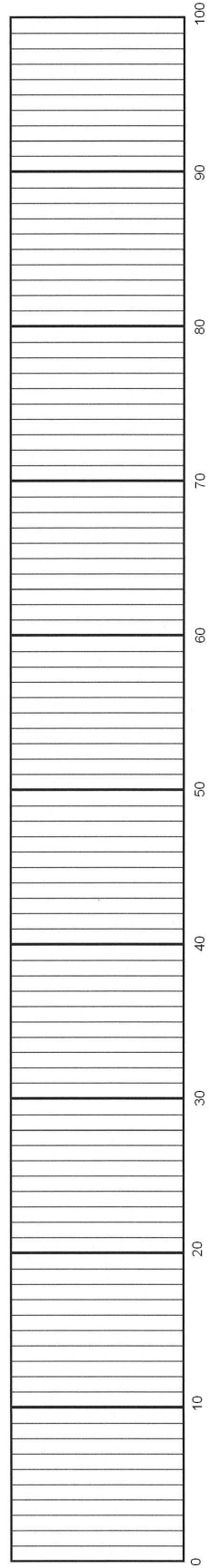
Näin me arvelemme

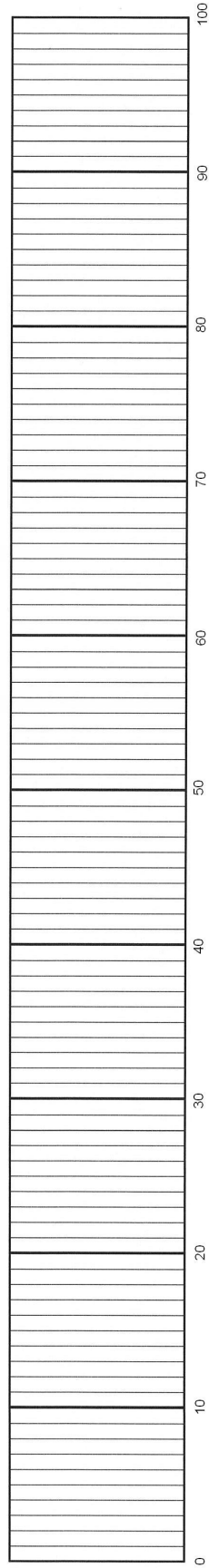
Näin on todellisuudessa

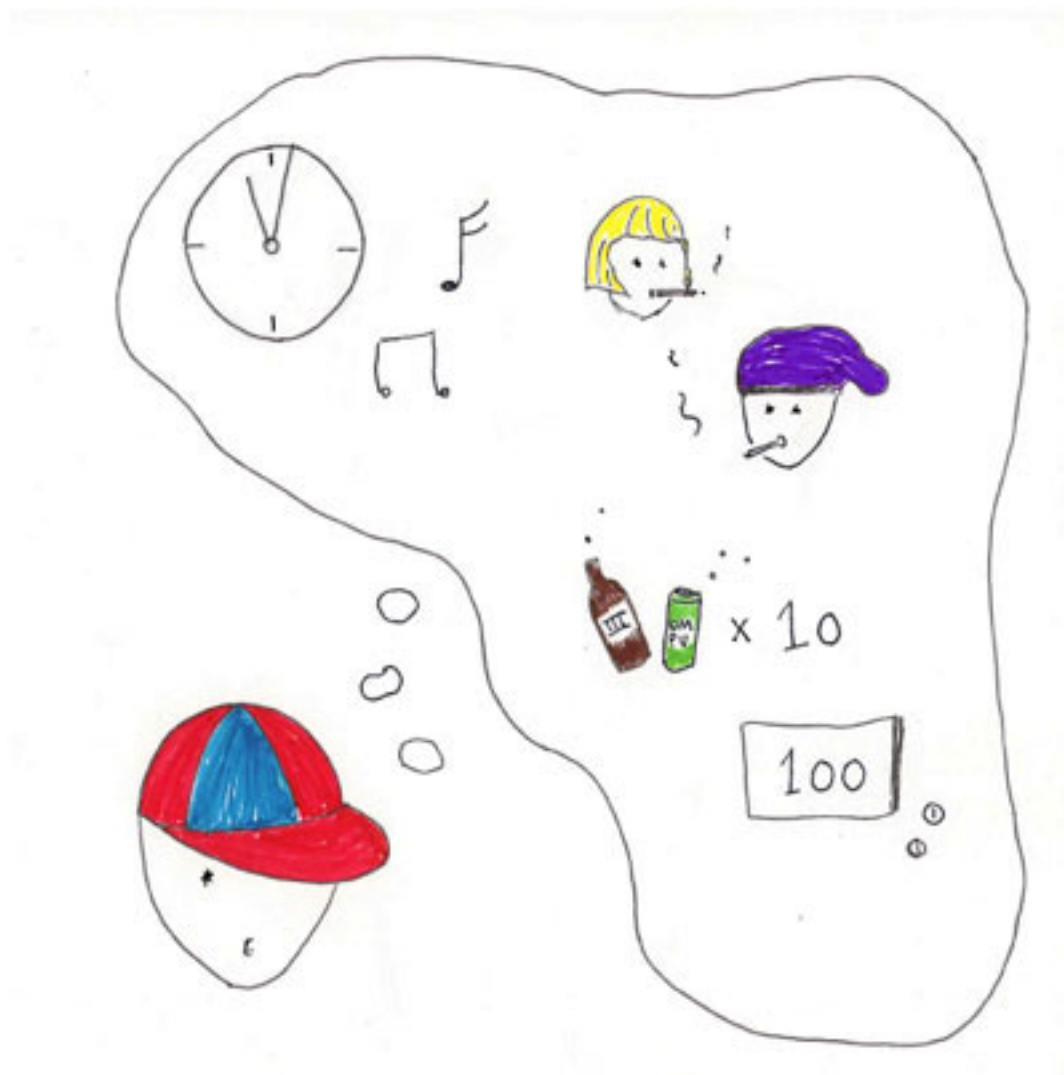
Näin me arvelemme

Näin on todellisuudessa

Kuva harhakäsityksistä

LUOKAN SOPIMUS

Me _____ koulun 7_____ luokkalaiset tiedämme,

- miten harhakäsitykset vaikuttavat nuorten käyttäytymiseen
- että nuoret kuvittelevat toisten nuorten käyttävän alkoholia enemmän kuin todellisuudessa tapahtuu
- että nuorilla on harhakäsityksiä myös muista asioista

Yhdessä olemme pohtineet keinoja, miten alkoholinkäyttöön liittyviä harhakäsityksiä ja alkoholinkäyttöä voidaan välttää.

Olemme sopineet seuraavaa:

Allekirjoitukset:

"KUULOOSTA AKO TUTULTA?"

Sosiaalinen harhakäsitys

- ihmiset ajattelevat muiden tekevän jotakin asiaa enemmän kuin todellisuudessa tapahtuu
- nuoret uskovat yleensä, että riskikäyttäytyminen, kuten alkoholin käyttö tai tupakointi on heidän vertaisryhmässään yleisempää kuin se todellisuudessa on
- mitä kauempana omasta elinympäristöstä vertaisryhmä sijaitsee, sitä tavallisemmaksi riskikäyttäytyminen oletetaan

Opetuskokonaisuuden tavoitteet

- nostaa alkoholinkäytön aloitusikää vähentämällä nuorten harhakäsityksiä muiden nuorten alkoholin käytöstä (luuloa, että muut juovat enemmän kuin minä)
- vähentää muuta riskikäyttäytymistä (esim. tupakointi, huumeet, ilkivalta)
- kehittää uuden luokan ryhmätyötaitoja
- vahvistaa koulun ja vanhempien yhteistyötä

LIITE 10
KALVO 6
Vanhempainilta

Pienryhmätyöskentely : ”Kaikki muutkin tekee niin – vai tekeekö?”

Miten vanhemmat voivat toimia seuraavissa tilanteissa?

- Maria (14 v) kertoo ettei tarvitse kotiintuloaikaa, koska kellään muullakaan ei ole?
- Ville (13v) kysyy, voiko hän mennä Antin juhliin lauantaina, koska kaikki muutkin saavat mennä?

Vanhemmat pohtivat pienryhmissä:

- Miten meihin vanhempiin vaikuttaa, että lapsemme vetoavat siihen, että ”muutkin saavat”?
- Miten vanhemmat voivat toimia vastaavissa tilanteissa?
- Millaista yhteistyötä vanhemmat voivat tehdä?

"KUN NE JUOVAT KUITENKIN"

Miksi nuorten alkoholinkäyttöä on tärkeä ehkäistä?

- Alkoholilla vaikuttaa merkittäväällä tavalla lapsen ja nuoren aivojen kehitykseen
- Mitä aikaisemmin alkoholikokeilut alkavat, sitä useammin ja suurempina kertakäyttöinä nuori käyttää alkoholia aikuisena
- Pitkittäistutkimuksessa jokainen alkoholia viikoittain tai humalatilaan johtavana 14 ikävuoteen mennessä kuului ongelmakäyttäjiksi 36–42-vuotiaana
- Alkoholinkäytön yhteys aggressiivisuuteen ja rikollisuuteen on vahva.

Pulkinen&Pitkänen (2002) ”Nuorten alkoholinkäyttö aikuisiän alkoholiongelmiin ennustajana”.

Tiimi 5/2002 <http://www.a-klinikka.fi/tiimi/arkisto/2002/502/lapsaik.htm>

VERTAILULUVUT ALKOHOLIRAPORTTIIN

Kaikki luvut ovat peräisin Stakesin kouluterveyskyselystä.

(Kysymys 68: ”Kuinka usein käytät alkoholia tosi humalaan asti?”)

Valitse listasta paikkakuntaasi tai kaupunkiasi vastaavan maakunnan luku listasta ja käytä tätä lukua alkoholiraportissa. Osa raportin luvuista on jo valmiiksi syötetty.

Etelä-Suomen lääni (2006)

Pääkaupunkiseutu 21,5%

- Helsinki 23%

Uusimaa 20,5%

Itä-Uusimaa 23,5%

Kanta-Häme 23,5%

Päijät-Häme 16%

Kymenlaakso 22%

Etelä-Karjala 24%

Itä-Suomen lääni (2006)

Etelä-Savo 21%

Pohjois-Savo 22%

Pohjois-Karjala 20,5%

Länsi-Suomen lääni (2007)

Varsinais-Suomi 26%

- Turku 18%

Satakunta 23%

Pirkanmaa 22%

Keski-Suomi 20%

Etelä-Pohjanmaa 27,5%

Pohjanmaa 22,5%

Keski-Pohjanmaa 19,5%

Oulun lääni (2007)

Pohjois-Pohjanmaa 18,5%

Kainuu 22,5%

Lapin lääni (2006)

Lappi 22,5%